

УДК 378.81

THE ROLE OF LINGUISTIC AND COUNTRY STUDIES IN THE FORMATION OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS

РОЛЬ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА У ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Borysova Z.U. / Борисова З. У.*c.f.s., prof. / к.ф.н., проф.*

ORCID 0009-0003-0088-3122

*Interregional Academy of Personnel Management,**Kyiv, Frometivska, 2, 03039**Міжрегіональної Академії управління персоналом,**Київ, Фрометівська, 2, 03039***Borysova V.E. / Борисова В.Є.***phd, as.prof. / д.ф., доц.*

ORCID 0009-0007-5146-391X

*Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture,**Kyiv, Air Force Avenue, 31, 03037**Київський Національний університет будівництва і архітектури,**Київ, проспект Повітряних Сил, 31, 03037*

Анотація. У статті розглядається лінгвокраїнознавство як важливий компонент формування міжкультурної компетентності студентів. Проаналізовано поняття лінгвокраїнознавства, його значення для розуміння культури країни, мову якої вивчають, а також подано практичні методи впровадження лінгвокраїнознавчого підходу в освітній процес. Особливу увагу приділено лінгвокраїнознавству України як засобу національної самоідентифікації та міжкультурного діалогу. Запропоновано інструменти оцінювання рівня сформованості міжкультурної компетентності студентів.

Ключові слова: лінгвокраїнознавство, міжкультурна компетентність, освіта, студенти, культурна обізнаність, лінгводидактика, міжкультурна комунікація.

У сучасному світі міжкультурна комунікація стала невід'ємною складовою професійної та повсякденної діяльності. Особливої актуальності вона набуває в умовах глобальних викликів, зокрема війни в Україні, яка посилила потребу в міжнародному діалозі, порозумінні та підтримці. Вивчення іноземної мови вже давно вийшло за межі граматики та лексики і передбачає опанування культурних кодів, специфіки поведінки, традицій, норм і цінностей. У цьому контексті лінгвокраїнознавство постає не лише як важлива складова міжкультурної освіти, а й як інструмент формування громадянської ідентичності, патріотизму та відкритості до світу.

Лінгвокраїнознавство — це міждисциплінарна галузь знань, яка вивчає

взаємозв'язок мови й культури конкретної країни або мовної спільноти. Воно передбачає ознайомлення з національними реаліями, нормами мовленнєвої поведінки, соціокультурними стереотипами, культурними символами та іншими аспектами, що впливають на комунікацію.

Формування міжкультурної компетентності за допомогою лінгвокраїнознавчих знань дозволяє студентам:

- глибше зрозуміти ментальність носіїв мови;
- уникати культурних непорозумінь;
- розвивати критичне мислення та толерантність;
- ефективно адаптуватися в іншомовному середовищі.

Лінгвокраїнознавство України відіграє особливу роль у формуванні громадянської свідомості, національної ідентичності та міжкультурної відкритості. Вивчення української культури через мову дозволяє не лише краще зрозуміти духовні й побутові традиції народу, а й сприяє розширенню міжкультурного діалогу з представниками інших культур.

Зокрема, у викладанні української мови та культури іноземцям активно використовуються елементи лінгвокраїнознавства: аналіз прислів'їв, фразеологізмів, символіки (наприклад, значення калини, вишиванки, тризуба), знайомство з обрядами (весільними, різдвяними, Великодніми), національною кухнею та літературними текстами. Це дозволяє створити цілісне уявлення про мовну картину світу українців.

В українських закладах вищої освіти лінгвокраїнознавство впроваджується не лише як навчальна дисципліна, а й через поза аудиторну діяльність: вечори національної культури, проєкти, виставки, міжкультурні форуми. Це сприяє формуванню інтересу та поваги до культурного розмаїття країни.

Одну з ключових ролей у формуванні національної ідентичності та уявлень про інші культури відіграє сучасний медіа дискурс: ментальні одиниці, що відображають колективні знання, цінності та стереотипи, у медіа набувають особливого забарвлення залежно від культурно-історичного контексту.

Наприклад, концепти "воля", "героїзм", "гідність" у медіадискурсі України

мають глибоке символічне навантаження, що посилюється в умовах воєнного стану. У той час як у західних країнах у фокусі медіа часто перебувають концепти "толерантність", "індивідуалізм", "екологічна свідомість". Такі відмінності в актуалізації концептів слід враховувати при формуванні міжкультурної компетентності.

Однією з головних проблем у міжкультурній комунікації є адекватна передача національно-культурних реалій у процесі перекладу. Такі елементи, як реалії побуту, етнографічні назви, фразеологізми, культурно маркована лексика, не завжди мають точні відповідники в іншій мові, що створює лінгвокраїнознавчі виклики для перекладача.

Серед основних стратегій перекладу таких реалій виокремлюють:

- транскрипцію або транслітерацію;
- калькування;
- описовий переклад;
- заміну на функціональний еквівалент;
- примітки або коментарі.

Кожна з цих стратегій має свої переваги та недоліки, і вибір залежить від цільової аудиторії, жанру тексту та рівня культурної компетентності реципієнтів. Розгляд прикладів з художньої літератури, кіно та ЗМІ дозволяє студентам краще зрозуміти труднощі міжмовної передачі культурної інформації та сформувати критичне ставлення до перекладених текстів.

Вивчення національно-культурної специфіки концептів у медіа дозволяє аналізувати мовні засоби репрезентації культурних цінностей, критично оцінювати інформацію та уникати маніпуляцій, виявляти глибинні культурні відмінності, та формувати здатність до інтерпретації й рефлексії в міжкультурному діалозі.

Ефективним є й використання порівняльного аналізу заголовків, слоганів, постів у соціальних мережах, телевізійних сюжетів та реклами різних країн. Такий підхід поглиблює розуміння специфіки концепт сфери та сприяє розвитку критичного мислення студентів.

Для ефективного формування міжкультурної компетентності в освітньому процесі доцільно використовувати низку методичних прийомів:

1. Автентичні матеріали: відео, пісні, фільми, публіцистика, реклама, які знайомлять студентів із реальною мовною картиною світу.
2. Культурознавчі проєкти: підготовка досліджень про свята, традиції, освіту, сімейні цінності, гендерні ролі, систему етикету тощо.
3. Порівняльний аналіз мовленнєвих ситуацій: вивчення відмінностей у спілкуванні в різних культурах (наприклад, способи вибачення або звертання).
4. Рольові ігри та інсценізації: моделювання ситуацій, які вимагають міжкультурного такту та адаптивності.
5. Онлайн-обміни та комунікація з іноземними студентами: листування, спільні проєкти, відео зустрічі.
6. Мовні портфоліо: створення щоденників спостережень, аналітичних таблиць, карт культурних відмінностей.
7. Аналіз фразеологізмів та культурно маркованої лексики: зіставлення ідіом у різних мовах та виявлення національної специфіки.
8. Кейси з міжкультурної комунікації: аналіз ситуацій непорозуміннь через культурні відмінності.
9. Інтерпретація культурних символів і стереотипів: робота з візуальними матеріалами (реклама, меми, постери).
10. Створення міжкультурних словників або енциклопедій: командна робота над збиранням культурно специфічної інформації.

Оцінювання міжкультурної компетентності має бути комплексним і багаторівневим:

1. Когнітивний рівень (знання): тести, есе, завдання на пояснення реалій та культурних понять.
2. Практичний рівень (уміння): рольові ігри, проєкти, кейс-аналіз, ситуаційне мовлення.
3. Аксіологічний рівень (ставлення): анкетування, щоденники, само оцінювання.

Таблиця 1 - Шаблон анкети для самооцінювання міжкультурної компетентності

№	Твердження	Оцінка (1–5)
1	Я добре розумію, як традиції, свята та звички впливають на поведінку носіїв іншої мови.	
2	Я можу розпізнати культурно специфічні вислови, фразеологізми або жести.	
3	Я враховую культурні особливості під час спілкування з іноземцями.	
4	Я знаю, як поводитися у формальних і неформальних ситуаціях у країні, мову якої вивчаю.	
5	Я з повагою ставлюся до культурних відмінностей.	
6	Я здатен(на) критично переосмислювати власні упередження щодо інших культур.	
7	Я можу пояснити культурні розбіжності між своєю країною та країною, мову якої вивчаю.	
8	Я готовий(а) до відкритого діалогу з представниками інших національностей.	

Авторська розробка

Інтерпретація результатів:

- 32–40 балів: високий рівень;
- 16–23 балів: базовий;
- 24–31 балів: середній;
- до 15: балів : початковий рівень.

Таблиця 2 - Чек лист для викладача

№	Показник	+ / –
1	Виявляє інтерес до іншої культури	
2	Демонструє знання культурних реалій	
3	Вживає культурно марковану лексику	
4	Уникає стереотипів	
5	Проявляє толерантність	
6	Виявляє емпатію	
7	Адаптує мовлення до культурного контексту	
8	Активний у рольових іграх	
9	Аналізує причини культурних непорозумінь	
10	Здатен(на) до саморефлексії	

Авторська розробка

Таблиця 3 - Чек лист для викладача

Питання	Завжди	Часто	Іноді	Ніколи
Я цікавлюся культурою інших народів				
Я поважаю культурні традиції інших				
Я легко знаходжу спільну мову з людьми з інших країн				
Я намагаюся уникати стереотипів				
Я вивчаю культурні особливості в процесі вивчення мови				

Авторська розробка

Таблиця 4 - Чек лист для викладача

Критерії	Так	Частково	Ні
Студент демонструє знання про культуру країни, мову якої вивчає			
Виявляє толерантність до культурних відмінностей			
Використовує культурно марковану лексику у відповідному контексті			
Вміє адекватно поводитися в змодельованих ситуаціях міжкультурного спілкування			

Авторська розробка

Таблиця 5 - Оцінювання усного виступу

Показники	Високий рівень	Середній рівень	Початковий рівень
Знання культурних реалій	Має глибокі знання, наводить приклади	Має загальні знання, приклади обмежені	Знання фрагментарні, приклади відсутні
Мовленнєва поведінка	Повністю відповідає культурним нормам	Частково відповідає культурним нормам	Не відповідає культурним нормам
Використання лексики	Використовує культурно марковану лексику точно та доречно	Використовує обмежено або з незначними помилками	Не використовує або використовує неправильно

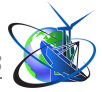
Авторська розробка

Лінгвокраїнознавство виступає важливим інструментом не лише у вивченні мови, а й у формуванні гнучкої, відкритої та критично мислячої особистості. Системна робота з лінгвокраїнознавчим матеріалом, доповнена практичними методами та інструментами оцінювання, сприяє вихованню культурно чутливих громадян, здатних до ефективної взаємодії у глобалізованому світі. Саме тому інтеграція лінгвокраїнознавчих підходів у мовну освіту є важливою умовою розвитку міжкультурної компетентності студентів.

Література:

1. Бориско, Е. М., Гончаренко, С. У., Зимньої, І. А., Зязюна, І. А., Костомарова, В. Г., Краєвського, В. В., ... & роль у контексті інтеграції України, О. Актуалізація лінгвокраїнознавчих знань студентів як чинник розвитку готовності до міжкультурної комунікації.
2. Борисова, В. Є. "Психологічні труднощі навчання студентів-іноземців у закладах вищої освіти України." (2025).
3. Дрогомирецька, Марта Миколаївна. "Лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні української мови як іноземної як важливий чинник формування міжкультурної компетенції студентів." *EDITOR COORDINATOR* (2021): 226.
4. Ладі, Р., et al. "Лінгвокраїнознавство як фактор мотивації вивчення іноземної мови." *Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти* (2025): 306.
5. Nimenko, N. "Place of linguistic and country studies in the process of socio-cultural adaptation of foreign higher education applicants." *Teaching Languages at Higher Educational Establishments at the Present Stage. Intersubject Relations* 41 (2022): 12-25.
6. Ситник, О. І. "Іншомовна підготовка студентів педагогічних спеціальностей у змісті дисципліни «Лінгвокраїнознавство»." *Педагогічні науки: теорія та практика* 2.2 (2022): 161-165.
7. Стеценко, Н. "До характеристики поняття лінгвокраїнознавство." *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені*

Володимира Винниченка]. Сер.: Філологічні науки 81 (2) (2009): 450-453.

8. Ярмолівч, О. І. "Лінгвокраїнознавчий аспект формування компетенції діалогу культур у майбутніх філологів." *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.: Педагогічні науки* 1 (2019): 113-119.

Abstract. *The article considers linguistic and country studies as an important component of the formation of intercultural competence of students. The concept of linguistic and country studies, its importance for understanding the culture of the country whose language is being studied, and practical methods for introducing the linguistic and country studies approach into the educational process are presented. Particular attention is paid to the linguistic and country studies of Ukraine as a means of national self-identification and intercultural dialogue. Tools for assessing the level of formation of intercultural competence of students are proposed.*

Keywords: *linguo-country studies, intercultural competence, education, students, cultural awareness, linguodidactics, intercultural communication.*

Статтю надіслано: 18.04.2025

Борисова З. У.

Борисова В.Є.